

MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE

Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference

Lviv, Ukraine

28-30 November 2022

Lviv, Ukraine

2022

UDC 001.1

The 9th International scientific and practical conference “Modern research in world science” (November 28-30, 2022) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine. 2022. 1977 p.

ISBN 978-966-8219-86-3

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Modern research in world science. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-world-science-28-30-11-2022-lviv-ukrayina-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: lviv@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 Authors of the articles

197. **Романенко Ю. В.** 933
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ МОЛОДІ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА
198. **Сергійчук К. М., Волошина Ю. В., Петренко С. П.** 938
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ
199. **Скрипник Т. В., Ганевіч С.-М., Балкова А. С.** 944
СТРУКТУРОВАНЕ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОСТІ В ОСІБ З
АУТИЗМОМ
200. **Супрун Г. В., Боровець А. С.** 949
МОЖЛИВОСТІ ГРИ-ДРАМАТИЗАЦІЇ ЯК ЗАСОБУ
ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ
МОВЛЕННЯ
201. **Супрун Г. В., Гринцевич Є. І.** 956
ЗБАГАЧЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ
МОВЛЕННЯ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
202. **Супрун Г. В., Лебедєва Г. М.** 963
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ З АУТИЗМОМ
203. **Супрун Г. В., Сантай О. В.** 969
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ
204. **Фірман В. М., Бібко Т. І.** 975
ЗАСТОСУВАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО
205. **Фірман Л. Ю., Пришляк Н. А.** 979
КАЗКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ
206. **Фірман В. М., Лутчин М. Т.** 984
НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ОСНОВНИХ ПРАВИЛ ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ
ЗАСОБАМИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ
207. **Хаджиміті Т. Г.** 990
СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
КУЛЬТУРИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА (ВЛАСНІ
СПОСТЕРЕЖЕННЯ)
208. **Ходунова В. Л., Кішкевич С. В.** 995
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ
ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СТРУКТУРОВАНЕ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОСТІ В ОСІБ З АУТИЗМОМ

Скрипник Тетяна Вікторівна,

д. психол. наук,
професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Ганевіч Софі-Марі,

старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Балкова А. С.,

студентка 2 курсу другого магістерського рівня

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Вступ. Незважаючи на те, що інклюзивне навчання вже друге десятиріччя впроваджується в освітню систему України, досі існують численні прогалини стосовно його нормативно-правового, кадрового та організаційно-методичного забезпечення. Особливої складнощі процес реалізації інклюзивного навчання набуває з тими категоріями осіб, щодо яких в Україні не склалися традиції дієвої підтримки і допомоги. До таких категорій належать особи з розладами аутистичного спектра (РАС).

Як відомо, особи РАС мають певні особливості психічної організації, через які у них ускладнено розвиток соціальних якостей, виконавчої функції, самоконтролю, короткострокової пам'яті та ін.; натомість виявляється проблемна поведінка (протестні реакції, імпульсивність, самоушкодження, уникнення тощо).

Для того, щоб сприяти впровадженню ефективної освіти для осіб з РАС необхідно забезпечити якнайменше такі дві умови, як:

- відповідну підготовку цих осіб до освітнього процесу разом з однолітками, формування у них передумов навчання і розвитку, що відноситься до внутрішніх ресурсів освітньої діяльності [1];
- підготовку середовища, що враховує їхні особливі освітні потреби (зовнішні ресурси освітньої діяльності) [2].

Ціль статті – дослідити вплив спеціально організованого (структурованого) середовища на становлення навичок самостійності в осіб з РАС.

Матеріали та методи: систематизація та узагальнення підходів та методів формування соціальних навичок у дітей з РАС; співставний аналіз методів поведінкового напрямку; моделювання стратегій втручання з опорою на компоненти структурованого навчання, прогнозування дієвого впливу на становлення навичок самостійності в осіб з аутизмом.

Результати та обговорення. Необхідність прицільного формування навичок самостійності доведено багатьма дослідниками [3]; відомо також, що головна мета комплексної програми TEACCH (Treatment and Education for Autistic and related Communication handicapped Children) – сприяння тому, щоб особи з РАС набували максимальної незалежності у своєму житті [4].

Як відомо, програма TEACCH передбачає, що для осіб з аутизмом має бути впроваджено особливий стиль навчання, що базується на їхніх сильних сторонах – схильності до чіткості, однозначності, завершеності. Для цього найбільш підходять такі характеристики, як структурованість і візуальна підтримка. Розробники і дослідники програми TEACCH (E. Schopler, R. Reichler, G. Mesibov та ін.) доводили, що структурованість простору, часу і діяльності зменшує в осіб з РАС ступінь страху, сприяє появі передбачуваності щодо послідовності дій та розуміння очікувань інших людей) та забезпечує ефективність освітнього процесу. Елементи програми TEACCH вже більше, ніж 50 років успішно впроваджуються в освітній простір багатьох зарубіжних країн. Відомо, що в осіб з РАС погано розвинене почуття часу, і їм важко зберегти доступність для огляду різних видів діяльності протягом дня та їх внутрішніх взаємозв'язків.

Більшості з них це вдається тільки в тому випадку, якщо кожен день все повторюється в одній послідовності. Своєю наполегливістю на певній послідовності люди з аутизмом намагаються знизити кількість раптових і несподіваних для них подій, що виникають, і домогтися передбачення, правда

ціною «зациклювання» і обмеження можливостей отримання нового досвіду. Таку інформацію (що, коли і де відбувається) діти з РАС одержують із розпорядку дня. Форма такого розпорядку може бути різною, залежно від індивідуальних особливостей конкретної людини. Розпорядок дня може відрізнятися за кількістю дій, які заявлені у ньому. Деякі особи з РАС можуть мати порядок на весь день і виконувати його. Інших це сильно збиває з пантелику і їхній розпорядок дня обмежується наступними 3 або 4 діями або навіть тільки однією.

Деякі особи з РАС, наприклад, мають письмовий розпорядок дня, схожий на щоденник, іншим необхідні фотографії або малюнки, які розташовані у відповідному порядку та повідомляють їм необхідну інформацію. Але для деякого навіть це занадто абстрактне - лише реальні предмети мають якесь значення. Але і в цьому випадку необхідно повідомляти про майбутню подію, наприклад, розміщуючи на спеціальній полиці в певному порядку реальні предмети. Аналіз міжнародного досвіду з впровадження структурованого навчання дав змогу нам узагальнити дієві підходи та заходи для формування навичок самостійності в осіб з РАС.

Таблиця 1

Методичні орієнтири для застосування структурованого навчання щодо формування в особи з РАС навичок самостійності

Напрямок	Приклад	Вплив на формування навичок самостійності
Структурування простору та матеріалів	<ul style="list-style-type: none"> ✓ розподіл простору на сектори за видами діяльності; ✓ чітке розмежування просторових зон; ✓ позначення просторових зон; ✓ розкладання речей на ті самі місця (з поступовими змінами) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміння очікувань;</i> • <i>полегшено орієнтацію у видах діяльності та необхідних матеріалах для цього;</i> • <i>здатність з легкістю знайти все, що треба та адаптуватися до змін</i>
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ організація робочого місця (напр., означені межі робочого простору, контури зошита) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>покращення організації навчальної діяльності, здатності підтримувати порядок</i>

	✓ усунення подразників, які відволікають (захисний екран, ширма, розгортання столу до стіни та ін.)	• зменшення дестабілізуючих чинників, здатність зосередитися на завданні
Структурування часу	✓ Розклад занять ✓ Перелік повсякденних дій (процедур / рутин)	• набуття комфортного стану, впевненості, передбачуваності
	✓ візуалізація перебігу часу ✓ сигнали про початок та закінчення часового проміжку	• формування здатності контролювати тривалість діяльності, засвоювати орієнтири послідовних дій
Структурування діяльності	✓ робочий план як набір умовних позначень (натуральні об'єкти, кольори, геометричні фігури, цифри, літери), що відображають послідовність виконання завдань;	• оволодіння алгоритмом дій, що уможливлює успіх; • формування почуття впевненості у своїх силах і бажання повторити успіх;
	✓ адаптація робочих матеріалів (наочне подання змісту завдання та впорядковане пред'явлення матеріалів, необхідних для його виконання)	• підвищення здатності застосування вербальної інструкції та максимального використання опосередкованої організації діяльності
	✓ операційні картки (схеми, що відображають потрібну послідовність дій у заданій ситуації у вигляді зображень або слів)	• підвищення незалежності дитини від допомоги інших людей; • уникнення відволікання та стереотипної поведінки

Завдяки структурованості дійсність стає передбачуваною. Просторові та часові відносини стають наочними, послідовність дій та очікувань інших людей є зрозумілими, завдяки цьому можна запобігти появі невпевненості й втраті орієнтації.

Висновки. Структуроване навчання забезпечує дитині з РАС стабільний порядок життєдіяльності, полегшуючи освоєння ключових компетенцій. Основна ідея такого підходу – підготувати дітей до самостійного дорослого

життя, наскільки це можливо. Самостійність дітей з аутизмом буде залежати від того, наскільки адаптоване для них середовище та види діяльності. За допомогою структурування можна допомогти їм стати менш залежними від дорослих; вони навчаються вирішувати у повсякденні реальні проблеми – від побутових до соціальних, у них скорочується стереотипна та проблемна поведінка, а також виникає почуття самоповаги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Скрипник Т. В. Діти з аутизмом в інклюзії: сценарії успіху: монографія. Київ. Університет ім. Б. Грінченка, 2019. 208 с.
2. Sakir, R., & Korkmaz, O. The effectiveness of augmented reality environments on individuals with special education needs. *Education and Information Technologies*. 2019. 24(2), 1631-1659.
3. Marcotte J., et al. Supporting independence at home of people with autism spectrum disorder: Literature review. *Canadian Journal of Occupational Therapy*. 2020. 87(2)/ P. 100-116.
4. Mesibov G., Shea V., Schopler E. *The TEACCH approach to autism spectrum disorders*. Springer Science & Business Media, 2005. 211 p. URL:
5. Sreckovic M., Hume KA., Regan TE. Use of Work Systems to Increase the Independence of Adolescents With Autism Spectrum Disorder. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*. 2020. 43 (4). P. 240-256.